

'Hulde aan de hoop'

prof. Lea Dasberg

(AVG/VU)

In 1980 aanvaardde Lea Dasberg haar professoraat aan de Universiteit van Amsterdam met een rede getiteld „Pedagogie in de schaduw van het jaar 2000” en met als veelzeggende ondertitel: „Hulde aan de hoop”.

In die rede ging zij uit van de stelling, dat het opvoeden van kinderen, en daarmee de pedagogie als de wetenschap die zich op dat terrein beweegt, toekomstgericht is en gebaseerd op het principe dat het leven zinvol en de moeite waard is.

Het ondergangs-perspectief dat sinds jaren, en steeds intensiever, op alle mogelijke manieren tot ons doordringt, slaat dat principe op den duur de bodem in en maakt daarmee opvoeding en pedagogie onmogelijk, aldus prof. Dasberg.

In het nieuws kwam haar verhaal vooral vanwege de ondubbelzinnigheid van haar stelling, dat het doemdenken een rampzalige uitwerking heeft op de hedendaagse jeugd. Want wat betekent het om jong te zijn, op te groeien, te leren en studeren met het uitzichtloze besef te leven in „het eind der tijden”? Wat kunnen de kinderen van vandaag nog invullen achter de stippeltjes van de door ieder ooit gedroomde droom: „later, als ik groot ben...”?

Afgezien van het noodlotsperspectief zijn veel mogelijkheden inmiddels, door de cultureel-maatschappelijke ontwikkelingen, taboe verklaard. Prof. Dasberg: „Vader worden is autoritair, moeder worden is ongeëmancipeerd, een held die het vaderland redt is reactionair, het geloof verspreiden is opium uitdelen aan het volk, een uitvinder worden is ongeoorloofde prestatiedwang, succes en roem wijzen op verfoeilijke wedijver, zieke mensen beter maken is bevordering van de overbevolking, een actieve rol in het bedrijfsleven is meewerken aan de groei waar onze wereld aan ten onder gaat.”

Het gevolg is dat — hoewel de onderwijskunde „bol staat van de motivatie” — de middelbare scholieren zich lusteloos van huis naar school en terug slepen. Lea Dasberg signaleert een algehele matheid die veel minder wordt veroorzaakt door de twijfel of er iets te doen zal zijn, dan door de vraag of het wel enige zin heeft iets te doen.

De gevolgen die zij hiervan ziet zijn schokkend: gevoelens van overbodigheid, zinloosheid en schuld drijven veel jongeren op de vlucht. Een vlucht die langs verschillende wegen kan worden gerealiseerd, maar waarvan er drie de laatste twintig jaar in toene-

mende mate gekozen worden: drugs en alcohol, mystiek en zelfmoord.

Over de gelijktijdige *toename* van alcohol- en druggebruik en *daling* van de leeftijd der gebruikers is 't een en ander al bekend. Voor de vlucht in de mystiek via toetreding tot allerhande sekten en semi-religieuze groepen geldt min of meer hetzelfde.

Praten over suïcide en met name suïcide van jongeren is lange tijd taboe geweest. Maar in de circa twintig jaar dat het verschijnsel wel statistisch werd bijgehouden is gebleken, dat in die betrekkelijk korte periode de zelfdoding onder jongeren tussen de tien en de vijftien jaar onevenredig sterk toegenomen. Niet alleen daarom wil mevrouw Dasberg af van het sinistere doemdenken: „Angst voor hel en verdoemenis heeft mensen nog nooit fatsoenlijker gemaakt. Integendeel, radeloosheid leidt tot agressie en destructie”. Daarom is hoop, en met name een pedagogie van de hoop, voor Lea Dasberg het enige redmiddel. Tot zover haar oratie.

Desondanks is de constatering op z'n plaats dat een groot deel van de negatieve toekomstverwachtingen die er leven, niet bepaald onberedeneerd en beargumenteerd is.

Jeugdige schoolverlaters worden in toenemende mate geconfronteerd met werkloosheid. De oorlogsdreiging neemt toe met de ontwikkeling van steeds morbider wapentuig. De grondstoffenschaarste, de verdeling tussen arm en rijk in de wereld en de vervuiling van ons milieu nemen steeds grimmiger vormen aan. Dat is geen reden om alle hoop te laten varen (integendeel misschien, omdat dát per definitie een verloren stelling betekent); het is wél de alledaagse realiteit.

De vraag is nu hoe de deskundigen bij uitstek — de jongeren zelf — hun weg naar de toekomst blijven zoeken, vaak in weerwil van doemdenken en gebrek aan perspectief.

Wat denken zij bij het simpele woordje „toekomst”, wat zijn hun grootste zorgen, wat geeft hun hoop, wat beweegt hen en wat formuleren zij als diepste wens?

Het antwoord van de jeugd is op deze vragen niet te verwachten. De jeugd bestaat immers niet. De verscheidenheid aan opvattingen, meningen, idealen en (geloofs)overtuigingen is onder jongeren minstens zo groot als onder ouderen. Bovendien maakt 't nogal wat uit of je dergelijke vragen voorlegt aan een kansarme schoolverlater of aan een bijna afgestudeerde tandarts met een briljante carrière in 't vooruitzicht.

VU-magazine heeft deze vragen daarom voorgelegd aan „zomaar” enkele VU-studenten, oudere- en jongerejaars, van verschillende studierichtingen, met uiteenlopende levensbeschouwingen en politieke voorkeuren.

Het resulteerde in een achttal „mini-interviews”. De uitkomsten daarvan zijn niet „representatief”, niet voor de VU-studenten en zeker niet voor de jeugd. Niettemin is de grondtoon van het verhaal dat deze willekeurige groep vertelt niet uitsluitend pessimistisch. Er spreekt hoop uit, al is 't vaker een balanceren tussen hoop en wanhoop.

In dit omslagverhaal komen bovendien enkele „niet-jongeren” aan het woord, die vanwege de aard van hun werk geacht kunnen worden „deskundig” te zijn inzake de problematiek van jongeren, al beschouwen ze zichzelf niet als zodanig. Want „deskundig” zijn alleen de jongeren zelf. □

